

DEN NYE FREDNINGSLOV.

Af *Therkel Mathiasen.*

I Foraaret blev der i Rigsdagen vedtaget en ny Lov om Naturfredning, en Lov, der blev vedtaget eenstemmigt, med Tilslutning fra alle Partier; denne Lov traadte i Kraft 1. Juli.

Det, der i denne Lov har særlig Interesse for os, er dens § 2, der lyder saaledes:

Alle jordfaste Fortidsminder, saasom Gravhøje, Gravpladser, Stendysser og Bøvstene, Voldsteder og lignende gamle Befæstningsanlæg samt Ruiner, er fredet¹⁾. Spørgsmaalet om, hvad der falder ind under denne Bestemmelse, og om de nærmere Grænser for det fredede Omraade afgøres af Nationalmuseet¹⁾ paa eget Initiativ eller paa Begæring af Ejeren eller vedkommende Fredningsnævn eller Kommunalbestyrelse. Med Hensyn til Fortidsminder, som af Fredningsnævnet i Forening med Nationalmuseet tillægges særlig Betydning, kan det ved Kendelse af Fredningsnævnet bestemmes, at der inden for en Omkreds af 100 m fra Fortidsmindet ikke maa opføres nogen Bygning, foretages Beplantning eller anden Foranstaltning¹⁾, uden at de nævnte Myndigheders Godkendelse forud er indhentet. Dersom Nævnet erfarer, at et Byggeforetagende eller anden Foranstaltning i Nærheden af et Fortidsminde af nævnte Art paatænkes eller paabegyndes, inden Kendelse som foran nævnt foreligger, vil der være at forholde i Overensstemmelse med Bestemmelserne i § 9²⁾. Der maa ikke foretages Ændringer i den fredede Tilstand uden Nationalmuseets og Fredningsnævnets Samtykke. Finder Nationalmuseet, at et Mindes-

¹⁾ Udhævet af Redaktionen.

²⁾ Heri staar bl. a., at Nævnet ved en foreløbig Kendelse, afsagt senest i Løbet af 8 Dage kan bestemme, at den paagældende Foranstaltning indtil videre helt eller delvis stilles i Bero. Herefter skal Sagen fremmes og afsluttes inden Forløbet af en Maaned (en Frist, der dog kan forlænges af Statsministeren), idet Nævnet afsiger endelig Kendelse.

mærkes Værdi er saa forringet, at det har mistet sin Betydning saavel i arkæologisk som i landskabelig Henseende, giver det, efter forud indhentet Tilslutning fra Fredningsnævnet, Ejeren Meddelelse herom, hvorefter dennes fulde Raadighedsret atter indtræder. *Ønsker Ejeren af et saaledes frigivet Fortidsminde helt at sløjfe dette, skal han mindst 3 Maaneder forud fremsende Meddelelse herom til Nationalmuseet, for at dette, om ønskes, forud kan lade det undersøge¹⁾*. Enhver af Nationalmuseet i Henhold til denne Bestemmelse truffen Afgørelse kan, uanset hvem der har rejst Sagen, af Ejeren, Fredningsnævnet eller Kommunalbestyrelsen indankes for Undervisningsministeren.

Nationalmuseet kan tilstille Tinglysningskontorerne Meddelelse, om fornødent bilagt Kortskitse til Opbevaring i Ejendommens Akt, vedrørende de i Retskredsen fredede Fortidsminder, hvorom Notering da finder Sted i Tingbogen.

Hidtil har som bekendt al Fredning af Oldtidsmindesmærker været baseret paa Forhandling med Ejerne og været afhængig af disses Velvilje; mange smukke og værdifulde Mindesmærker er blevet fredlyst ad denne Vej, dels uden, dels mod Erstatning til Ejerne; i de senere Aar er ogsaa en Del Mindesmærker blevet reddet ad den ofte noget langsommelige og kostbare Vej gennem Naturfredningsnævnene. Men mangfoldige Mindesmærker er det ikke lykkedes at faa fredet ad disse Veje, og mange af dem er da endt som Skærver paa Landevejene eller som Fyld i Mergelgrave eller Mosehuller. Omtrent 8000 Mindesmærker var blevet lovformeligt fredet under disse Forhold; men flere Gange saa mange henlaa fuldstændig ubeskyttede, prisgivet de tilfældige Ejeres Forgødtbefindende.

Men nu er hele Spørgsmaalet løst: Vi har faaet en generel Fredningslov, der freder alle jordfaste Fortidsminder, ligesom Sverige har haft det siden 1867 og Norge siden 1905. Men er Spørgsmaalet nu virkelig løst til Bunds med denne Lovs Vedtagelse? Nej, der mangler een meget vigtig Ting: En Præcisering af, hvad der falder ind under Loven; og dette Arbejde paalægger Loven Nationalmuseet.

Hvad kommer ind under Betegnelsen »jordfaste Fortidsminder«? Der nævnes som Eksempler Gravhøje, Gravpladser, Sten-

¹⁾ Udhævet af Redaktionen.

dysser, Bautasten, Voldsteder og Ruiner. Tilsyneladende er dette klart nok; men i Praksis vil der komme mange Tvivlstilfælde. Hvad med en Høj, der staar som en ren Ruin, udgravet til Bunds; eller en lille Rest af en Høj; eller en overpløjet, mere eller mindre udjævnet Høj? Utvivlsomt er de alle Oldtidsmindesmærker; men vil de blive forlangt fredet? Selv om en Høj er udgravet, kan den godt virke smukt i Landskabet og bør i saa Fald bevares; men er den saa ødelagt, at den ikke alene ikke har nogen arkæologisk, men næppe heller nogen landskabelig Værdi, da vil den blive frigivet; ja selv om Centralgraven er urørt, kan en Høj godt være saa ødelagt, at den snarere virker skæmmende i Landskabet end forskønnende, og den vil da blive frigivet, idet Retten til Undersøgelse, forinden den sløjfes, da vil blive forbeholdt. En overpløjet Høj vil i Almindelighed ikke blive forlangt fredet; det er jo næppe Lovens Mening, at der skal fratages Ejeren dyrket Jord uden Erstatning; men der kan dog godt indtræffe de Tilfælde, hvor Loven vil blive benyttet overfor overpløjede Høje, f. Eks. hvis de viser sig at indeholde store Stengrave, der bør bevares; i enkelte saadanne Tilfælde vil det dog maaske være rimeligt at yde Ejeren nogen Erstatning for det afgivne Jordareal.

Lignende Synspunkter vil blive anlagt overfor andre jordfaste Fortidsminder, der ligger under dyrket Jord, som underjordiske Gravpladser og Bopladser. De vil i Reglen ikke blive forlangt fredet paa samme Maade som Høje og Dysser; men anses de for meget værdifulde, vil de ved Hjælp af Loven kunne fredes, enten mod Erstatning til Ejeren, eller saaledes, at denne vedblivende har Ret til at dyrke Jorden over dem, men blot ikke maa grave ned under Pløjelaget eller tillade andre at gøre det: Loven kan altsaa her blive et Middel til at forhindre, at ukyndige ødelægger værdifulde Grav- og Bopladser under dyrket Mark.

Men for at fastslaa, hvad der virkelig kommer ind under Loven, er det nødvendigt at berejse hele Landet fra Ende til andet; Sogn for Sogn maa Oldtidsmindesmærkerne gennemgaas og sorteres i fredningsværdige og frigivne; Resultatet maa meddeles Ejeren, Fredningsnævnene og Dommerkontorerne, saa det kan indføres i Ejendommenes Tingbøger; desuden maa de fredede

Mindesmærker forsynes med Mærkepæle eller -sten. Det er et meget betydeligt Arbejde, Loven paalægger Nationalmuseet, baade ude i Marken og kontormæssigt, paa Museet. Men det er et Arbejde, der maa gøres snarest muligt; først naar dette er udført, kan Loven siges at være rigtig effektiv; inden den Tid vil der utvivlsomt ødelægges meget af Uvidenhed og Ukendskab til Loven.

Uden forøget Mandskab og flere Pengemidler vil Nationalmuseet dog ikke kunne gøre dette indenfor en overskuelig Frist — medmindre da al Gravning og videnskabeligt Arbejde skal standse i en Aarrække. Selv om der med dette forøgede Mandskab sættes fuld Kraft paa og der finder Samarbejde Sted mellem de Provinsmuseer, der er i Stand dertil, vil det dog nok være mindst en Snes Aar, inden Arbejdet er fuldført.

Men bortset fra denne første grundige Gennemgang af hele Landet vil en naturlig Konsekvens af Loven være, at Nationalmuseet maa paatage sig to store Opgaver: Et effektivt Tilsyn med de fredede Mindesmærker og en Restaurering af de noget ødelagte, men dog fredningsværdige Mindesmærker: Fyldning af gravede Huller, Rejsning af væltede Sten, Borthugning af skæmmende Beplantning o. s. v.

Vi har her i Danmark en overordentlig værdifuld Skat i vore mange prægtige Fortidsminder, og der er heldigvis i Befolkningen en voksende Interesse for og Forstaaelse af, at der her er noget, der skal værnes om. Et Udslag heraf er den nye Fredningslov; nu maa man blot haabe, at det ogsaa vil blive muligt at gennemføre den, saa den kommer til at virke efter sin Hensigt.